

(ג) לאתרת. הגה ולכתחלה יכתב ^(ז) בכתובה תמה במבאר פטור ובשאר פוסקים, והוא דיוע אצל הסופרים, מיהו ^(ח) אם שנה בצורת הכתב אינו פסול: **ב.** יכל אות צריכה להיות גלם אחר, לכת צריך להיות בנקבה ששל האלף שהיא כמין יו"ד ובנקבה שתחתיה וביד"י ^(ט) השי"ן והצ"ן ואחורי צד"י שהיו נוגעות באות, ^(י) ובאתת ^(י) שאינה נוגעת פסולין, ^(יב) וכן בשאר אותיות, חוץ מה"א וקו"ף ^(יג) שאין ^(יד) לזע הרגל ^(טו) בגג, ואם נגע פסול: **ג.** יצריך ^(טז) לתג ^(יז) ^(יח) שעטנ"ז ג"ץ. וחסופרים ^(יט) נהגו

כ שם. ג מנחות כט
בשומא רבא.

באר היטב

(ז) לזע. בכדי שאדם פניגתי יכירנו היטב מעל ספר תורה שעל גבי הקימה כשקורא בו. וי"ח כתב בשם פרוך שאמר ברחוק אמה. וגם לא ירחיקה יותר מעבי הגג: (ח) שעטנ"ז ג"ץ. צריך שיהיה התגים נוגעים בגוף האותיות, וכל אחד נפרד מתכרו. מ"ע סימן לח. גם לא ידבקין ספר האות כי אם באמצעותן. ואם אינן נוגעים בגוף האותיות או שנוגעים זה בזה פסולים, מיהו אם ידבקין שכתבן ממנה תלגן שפסדו אחר שכתב ומכשירים, הרמ"ע. מ"גן אברהם. וענין שם שהעלה דאם עשה חרית בזה ח כשרה אפילו האריך בזה אף על פי שאינה מרבעת כשרה וענין לציל סימן לב סעיף קטן מ:

משנה ברורה

הגג: **(יא)** בגג. והוא הדין ^(א) הקו"ף ביריכו שבצדו. וכל זה אפילו אם נעשה הנגיפה אחר הכתיבה, ואפילו אם הנגיפה דקה כחוט השפירה וכמו שכתב באר לציל בסימן לב סעיף יח במשנה ברורה שם, וענין שם כענין תקין האות אם לא כתב אחר זה, דאי לא הכי הוי שלא כסדרן: **ג.** **(יב)** לתג. אפילו בספר תורה, וכל שכן בתפלין ומזוזות. ונתגין האלו הם שלשה תגין קטנים ^(א) ודקים כחוט השפירה וזקופות על אלו האותיות, ^(ב) אחד מימין ואחד משמאל ואחד מלמעלה, ויש אומרים דשלשלתן מלמעלה וכן נוהגין. וכענין קו דק הוא כל תג ותג, כך נוהגין באלו האצרות. וטוב יותר לעשות כל אחד כעין ^(א) תמונת זין, אף שהיו קטנים ודקים מאד: **(יג)** שעטנ"ז ג"ץ. והוא הדין ^(יט) צד"י כסופה ונו"ן פשוטה. ואם ^(יט) הוסיף הסופר לעשות תגין חוץ מאותיות שעטנ"ז ג"ץ ונו"ן מאלו המזכרים פטור וכלבוש שנהגו בהם הסופרים, לא עבב, אף בהנאי שהיו מתקנים להאות, אבל אם אינו מתקן יש למקור, ואפילו באותיות שבשם הקדש. ולכתחלה אין נכון להוסיף תגין מעצמו כל שלא מזכר בספרים. ותנינן של שעטנ"ז ג"ץ הוא ^(א) בש"ין על ראש השלישי של האות, ובצ"ן ויט"ו וצד"י על ראש השמאלי, וידבקין ^(א) באמצעותו לא בסופו. כתבו האחרונים בשם תשובת הרמ"ע, שיהיה התגין נפרדין כל אחד מהבדל כדי שלא יראה רק כתמונת זיונין ולא כצ"ן וש"ין, ולענוכא הוא. גם צריך שיהיו התגין נוגעין בגוף האות, ואי לא הכי פסולין, דאף דאין עכוב בצעית התגין, כמו שפסק המחבר, מכל מקום זה גרע, דהוי ^(א) כיתרון אות קטנה בין השיטין. וענין ביד אפרים שכתב דלא מהני אף אם ימשיכם אחר כך אל האות, רק צריך לגרסם ולכתבם מתדש, רק אם ידעין שכתבן ממנה תלגין שפסדו אחר שכתב ומכשירין בהמשכה אל האות. והלבושי שרד כתב, דהרמ"ע סבירא לה דלא גרע דבר זה מתסרון הקפת גויל דאינו מעכב רק בתחלה, ועל פנ אם נפרד אחר שכתב כשר בלא תקן כלל, וממילא לדבריו אם לא היו נוגעין מתחלת הכתיבה מהני על כל פנים תקון, דמא דמה שכתב המגן אברהם בסימן לב סעיף קטן כז לענין הקפת גויל, וכן משמע לעניינת דעתי מפשטא דלשונה דהרמ"ע, ענין שם. ומכל מקום לכתחלה נכון להתמיד ביד אפרים, וענין פרי מגדים: **(יד)** נהגו לתג. בתפלין אותיות אחרות מלבד אלו, והם מזכרים פטור בשם השמואלא רבא ובשם הרמב"ם. והתגין האלו הם ^(א) תגין גדולים, אף שהיו דקים, שלא יתקלקל האות על ידי זה. ומאד צריך לזהר ביותר בתגין שעל הגו"ו או שעל הו"ד, כי בקל ישתנה האות על ידי זה:

שער הצינן

א (א) מנחות כט ע"א: (ב) לציל בסימן לב סעיף יח וכו' שכתב בבאור הגר"א שם דהו"ק שגוי בצורתה: (ג) בית יוסף בשם מהר"ק בסימן זה: (ד) פרי מגדים: **ב** (א) מן מוכח מהגר"א וכן בספר מקומות: (א) בסימן לב סעיף כח: (ב) ש"י ותנ"ך: (ג) בית יוסף: (ד) מ"גן אברהם ואלה דבא: (ה) להלן בתמונת האותיות ענין שם: **ג** (א) תוספות פרק ז מהלכות ספר תורה: (ב) טור ויורה דעה וזכירא תבית יוסף: (ג) בית יוסף בשם הרמב"ם: (ד) בית יוסף בשם רש"י: (ה) תשובת חתם סופר: (ו) בית יוסף בצורת האותיות כמה פעמים, דלא כמה שכתב פה בשם הגמרא יוסף, וכן מוכח מספר התורה שהוקא בבית יוסף פה: (ז) מ"גן אברהם: (ח) חזר אפרים והנאין ר' עקיבא אקר בשם הרמ"ע: (ט) בית יוסף ודרכי משה: